

3. BÖLÜM

YAŞ, CİNSİYET, KÜLTÜR VE AĞRI ALGISI

Muaz GÜLŞEN¹
Sevban ARSLAN²

ÖĞRENİM HEDEFLERİ

Bu bölüm sonunda okuyucu;

1. Ağrı algısını tanımlayabilmek
2. Ağrı algısını etkileyen faktörleri nedenleriyle birlikte açıklayabilmek
3. Bireyin ağrı algısına göre yaşadığı ağrıyı değerlendirebilmek

GİRİŞ

Ağrı, karmaşık bilişsel ve duygusal süreçlerle ilgili, bireysel bir deneyimdir. Ağrının doğası, yeri, süresi ve şiddeti bireyler arasında farklı şekillerde algılanmaktadır. Bireysel ağrı algısının; yaş, cinsiyet, etnik özellikler ve demografik faktörlerden etkilendiği bilinmektedir. Algılamadaki farklılıklar; duysal ağrı eşiği, tolerans düzeyi, fizyolojik ve davranışsal yanıtların değişmesine neden olmaktadır. Bu nedenle etkili bir ağrı kontrolü için her bireyin kendine özgü ağrı deneyimleri yaşadığı kabul edilmeli ve ayrıntılı bir ağrı değerlendirmesi yapılması gerekmektedir. Daha şiddetli ağrı yaşayan bireylerin yaşla birlikte gelen değişimlerde daha düşük kazanımları ve daha yüksek kayıpları olduğu tespit

¹ Arş. Gör., Çukurova Üniversitesi Sağlık Bilimler Fakültesi, Cerrahi Hastalıklar Hemşireliği AD
muaz.gulsen@gmail.com

² Prof. Dr., Çukurova Üniversitesi Sağlık Bilimler Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Cerrahi Hastalıklar Hemşireliği AD sevbanadana@hotmail.com

Ağrının bir hastalık habercisi olduğuna inanan, bütün dikkatini bedenine ve sağlığına yönlendiren kişiler yaşadığı hafif şiddetteki uyaranlara fazla tepki verebilir ve ağrı duyumuna önlem olarak fiziksel hareketlerini kısıtlayabilirler. Bu durum patolojik duruma yönelik tedaviyi aksatabilir ve hareket kısıtlılığının artması ile fizyolojik durum daha fazla kötüleşebilir. Tam tersine, ağrı eşiği yüksek, güçlü ve dayanıklı olma gibi toplumsal değerleri çok yüksek olan bireyler ise ağrı duyumunu görmezden gelebilir. Sözel bildirimden kaçınılması, bir hastalığın habercisi olabilecek ağrının ve olası bir patolojik durumun atlanmasına neden olabilir¹⁵.

Bireylerin geçmişte yaşadığı deneyimleri ve klinik öyküleri, ağrıya dair inanç özelliklerini şekillendirmektedir. Yapılan bir çalışma ameliyat deneyimi olmayan hastaların, ameliyat olduktan sonra ağrı inançlarında anlamlı bir değişim yaşandığını ortaya koymuştur. Ameliyata bağlı akut ağrı deneyimleyen bireylerde, ağrının fizyopatolojik süreçler sonucunda oluştuğuna dair organik inançları ve çevresel faktörlerden etkilendiğine dair psikolojik inançların artış göstermiştir¹⁶.

Ayrıca vücut özelliklerinin de ağrı deneyimini etkilediği bildirilmektedir. Örneğin beden kitle endeksi artışı ile ağrı eşiğinin yükselmesi nedeniyle, şişman bireylerin aynı şiddetteki ağrılı uyaranlarda daha az ağrı yaşayacağı söylenebilir¹⁵. Obezite ağrıya neden olabileceği gibi, uzun süreli ağrılar da obezite için risk oluşturmaktadır. Aşırı kiloların, vücut yapılarında özellikle de iskelet sisteminde mekanik stres oluşturarak kronik ağrılara neden olacağı bildirilmektedir. Bunun yanında uzun süreli ağrı nedeniyle fiziksel hareketlerin kısıtlanması ve sedanter yaşam tarzının benimsenmesi de obezite için bir risk faktörü oluşturmaktadır. Yemek yeme sırasında duyulan hazzın, endo-opioid salınımını arttırarak analjezik etki gösterdiği bildirilmiştir. Haz duyumu yaşamak ve ağrıyı unutmak amacıyla yeme davranışının abartılması da obeziteye neden olabilmektedir¹⁷.

Sonuç olarak her bireyin kendine özgü yaşantıları olduğu göz önünde bulundurularak ağrıyı farklı şekillerde deneyimleyeceği unutulmamalıdır. Bu nedenle, ağrının tedavi sürecinde her birey için spesifik bir yol izlenmesi gerekmektedir.

KAYNAKLAR

1. Sabatini S, Ukoumunne OC, Ballard C, Collins R, Corbett A, Brooker H, Clare L. The cross-sectional relationship between pain and awareness of age-related changes. *British Journal of Pain*. 2020; 3(1):58-62 2049463720961798.
2. Lautenbacher S, Peters JH, Heesen M, Scheel J, Kunz M. Age changes in pain perception: a systematic-review and meta-analysis of age effects on pain and tolerance thresholds. *Neuroscience & Biobehavioral Reviews*. 2017; 75:104-113.

3. Akcan E, Polat S. Yenidoğanlarda ağrı ve ağrı yönetiminde hemşirenin rolü. *ACU Sağlık Bil Deg.* 2017;(2):64-69
4. Dorofeev AE. Assessment of pain perception of elderly patients with different levels of dentophobia during surgical dental appointment. *Asian Journal of Pharmaceutics (AJP): Free full text articles from Asian J Pharm.* 2018;12(03).
5. WHO guidelines for the pharmacological and radiotherapeutic management of cancer pain in adults and adolescents. Geneva: World Health Organization; 2018. ISBN 978-92-4-155039-0
6. Nascimento MG, Kosminsky M, Chi M. Gender role in pain perception and expression: an integrative review. *BrJP.* 2020; 3(1): 58-62.
7. Wandner LD, Scipio CD, Hirsh AT, Torres CA, Robinson ME. The perception of pain in others: how gender, race, and age influence pain expectations. *The Journal of Pain.* 2012; 13(3): 220-227.
8. Şahin Ş. Ağrı ve cinsiyet. *Ağrı Dergisi.* 2004; 16(2): 17-25.
9. Templeton KJ. Sex and Gender Issues in Pain Management. *JBJS.* 2020; 102(1): 32-35.
10. Kuşuoğlu S, Eti-Aslan F. (2006). Ağrı, doğası ve kontrolü, ağrı algısını etkileyen faktörler. (pp. 51-59). İstanbul: Avrupa tıp kitapçılık ltd. şti.
11. Köksal Ö, Duran ET. Doğum ağrısına kültürel yaklaşım. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi.* 2013; 6(3): 144-148.
12. Liao KYH, Henceroth M, Lu Q, LeRoy A. Cultural differences in pain experience among four ethnic groups: a qualitative pilot study. *J Behav Health.* 2016; 5(2): 75-81.
13. Atay S. Transüretal Prostat Rezeksiyonu (TURP) Girişimi öncesi anksiyetenin, ameliyat sonrası ağrı ve uyku kalitesine etkisi. Yüksek lisans tezi, Kırklareli, 2019.
14. Kivrak Y, Kose-Ozlece H, Ustundag MF, Asoglu M. Pain perception: predictive value of sex, depression, anxiety, somatosensory amplification, obesity, and age. *Neuropsychiatric disease and treatment.* 2016; 12: 1913.
15. Elbi H. Kronik ağrıda psikiyatrik değerlendirme. *TOTBİD Dergisi* 2017; 16: 169–173 doi: 10.14292
16. Erciyas A. Cerrahi ağrı deneyimi olmayan hastaların ameliyat sonrası ağrı inançları. Doktora tezi, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi. 2019.
17. Babadağ B, Akyol AD, Türeyen A. Obezite ve ağrı: Hemşirelik yönetimi. *Uluslararası Hakemli Hemşirelik Araştırmaları Dergisi,* 2017; (9): 208.